

MAGDALENA HAI

Sorkat

Irina nosti rinkan selkäänsä ja melkein kompastui putkikassiin, jonka tilausbussin kuski oli heittänyt asfaltille hänen taakseen. Vaalea poika, jonka posket punoittivat unesta, vilkaisi häntä anteeksipyytävästi. Irina kohautti olkiaan. Eihän se matkustajien vika ollut, että kuski kohteli heitä kuin ongelmajätettä.

Irina katui ties kuinka monetta kertaa, että oli suostunut lähtemään nuorisoprojektin kesätöihin näin kauas. Mutta mummo oli ollut sitä mieltä, että raitis ilma ja ruumiillinen työ tekisi hänelle hyvää kaiken murehtimisen jälkeen. Bussi jyrähti käyntiin, ja pari-kymmenhenkinen nuorten porukka alkoi valua pois sen välittömästä läheisyydestä. Irina varmisti, että ahdistuslääkkeet olivat yhä hänen taskussaan. Uusi purkki, jota hän ei ollut vielä avannut, koska pelkäsi tabletin ottamista enemmän kuin paniikkikohtausta. Mutta tällä erää riitti, että hänellä oli *mahdollisuus* ottaa lääkettä. Jos ihmisten aiheuttama paine kävisi liian suureksi.

Hän hengitti syvään.

Irina oli lähetetty pois jaloista. Tietenkin. Mummo ei halunnut, että Irina näkisi, kuinka Irinan äiti eli yhtä ”vaikeista jaksoistaan”.

Niin kuin Irina ei tietäisi mitä se oli. Niin kuin äidin mielenterveysongelmat eivät olisi aina olleet osa hänenkin arkeaan. Niin kuin epävarmuus kotona ei olisi tehnyt hänestä tunteiden umpisolmua.

Siitä hänen pitäisi parantua rakentamalla aitaa koko kesä skutsissa muiden ongelmanuorten kanssa. Jessus. Irina puisti päätään.

Jussá vilkuili taakseen. Hänen kassiinsa kompastunut tyttö oli jätettyntyt porukan kannoille. Nimenhuudosta Jussá tiesi tytön nimen: Irina Lam. Tyttö oli kietonut päänsä ympäri vihreän huivin. Kiiltävät, mustat hiukset oli sidottu nutturalle. Säkkimäisessä t-paidassa oli haalistunut kuvaprintti koirasta.

Jussá hidasti askeliaan, kunnes oli Irinan vierellä. ”Söpö”, hän vinkkasi kuvaa. ”Sun koira?”

Irina katsoi häntä epäluuloisesti, sitten paitaansa. ”Ei.”

Jussá ja Irina kävelivät vähän aikaa rinnakkain. Juuri kun Jussá ajatteli, ettei tyttö kaivannut hänen seuraansa, Irina sanoi: ”Löysin sen kirpparilta. Tykkään labradoodleista.”

Jussá nyökkäsi. ”Koirat on kyllä ympäristöhaitta.”

Irinan kulmat kurtistuivat.

”Eikä mun perheellä olisi edes varaa labradoodleen”, Jussá kompasteli sanoissaan. ”Ollaan köyhiä kuin koirat. Heh.”

”Joo, sama”, tyttö sanoi.

Jussá alkoi heittää epätoivoisena juttua heidän tulevien viikkojen ohjelmastaan ja bussikuskista, joka oli jupissut jotain ekoterroristeista. Irinan torjuva ilme keveni araksi hymyksi.

”Tervetuloa Harmonperälle!” Ryhmänjohtaja oli nuori musta nainen. Laura, jonka nimi sanottiin *Loora*. ”Ihanaa, että olette tulleet tänne tekemään tulevaisuutta meidän kanssamme!”

Joku nuorista tyrskähti.

Laura ei lannistunut. ”Olen tosissani! Ehkä ajattelette tätä pakko- tai kehnosti maksettuna kesätyönä. Ehkä te olisitte mieluummin

jossain muualla.” Nainen katsoi ympärilleen. ”Harmonperän kyläkunnan rewilding-projekti on ensimmäisiä laatuaan Suomessa. Kun kokeilu aloitettiin vuonna kaksituhattaviisitoista, sitä pidettiin pähkähulluna. Mutta kävikin ilmi, että täkäläiset olivat suorastaan uranuurtajia ja te...”, nainen virnisti, ”te valitsitte hyvän kesän tulla Harmonperälle. Pääsette todistamaan yhtä sen merkittävimmistä hetkistä!”

”Jee”, yksi pojista sanoi vaisusti. ”Milloin syödään?”

Irina pyöräytti silmiään. Heidät kaikki oli pakotettu tänne syystä tai toisesta.

Laura alkoi esitellä heille hanketta, joka oli alkanut kyläkokouksesta melkein vuosikymmen aiemmin. Kylällä oli havahduttu siihen, että heillä oli paljon harmaapäitä, käyttämätöntä maata ja kova tahto parantaa maailmaa. Oli kehitelty hullu ajatus koko kylän muuttamisesta safaripuiston tyyliseksi villieläinalueeksi. Ensimmäisenä asiasta innostui Köykäisten kartanon emäntä, joka oli luopumassa ayrshirelehmistään. Alkuinnostuksen ajatusmyrskyssä oli harkittu niin strutseja kuin laamoja, mutta kun joku kyläläisistä oli lukenut artikkelin hollantilaisesta Oostvaardersplassenista, muut olivat hurautaneet yhteistuumiin rewildingiin eli luonnon hallittuun villiinnyttämiseen.

”Tietenkään ihan kaikki eivät innostuneet hankkeesta”, Laura myönsi. ”Epäilyksiä sen mielekkyydestä on riittänyt niin Harmonperällä kuin naapurikylissäkin. Mutta pikkuhiljaa innostus on kasvanut siinä missä eläinten määrä ja alueen monimuotoisuuskin. Moni vanhuksista muistaa tämän nykyisenlaisen lajikirjon vielä lapsuudestaan ja iloitsee sen paluusta.”

Jussá nosti kätensä. ”Miksi alueelle aiotaan nyt tuoda sellaisia eläimiä, joita täällä ei ole koskaan ollut?”

Laura hymyili leveästi. ”Erinomainen kysymys! Osittain siksi, että tämä nimenomainen laji tarvitsee uusia suojelualueita. Mutta osin myös uusien kävijöiden houkuttelemiseksi. Kun kyläkunta sai hankkeelle vielä EU-rahoituksenkin, johon on budjetoitu uuden,

tukevan aidan rakentaminen... Noh, näette kyllä. Tulokkaita odotetaan täällä aika tavalla.”

Työ alkoi vielä samana päivänä. Heidät kuljetettiin aamuvarhain metsäautotielle, jonka päästä aidan rakentamisen piti alkaa. Paikalla oli jo kyläläisiäkin, vanhoja miehiä koneöljylle haisevissa työhousuissa ja emäntiä jakamassa kahvia termospulloista. Irinan kulmat kohosivat, kun hän bongasi yhden miehen paidasta tekstin *Trans Rights are Human Rights*.

”Ehkä vanhukset ei olekaan kaikki pilalla”, Jussá mutisi hänen vieressään.

Irina tyrskähti.

Jussá oli hauska. Alussa Irina oli ajatellut, että poika yritti vain iskeä häntä. Mutta nyt Irinasta tuntui, että Jussásta voisi tulla hänen ystävänsä. Irina ei edes muistanut, milloin olisi uskaltanut ajatella kenestäkään niin.

Aidan rakentaminen oli raskasta, mutta Jussá huomasi pitävänsä rehkimisestä. Kotona hän oli ollut räjähtämäisillään koko ajan.

Jussá muisti tarkkaan sen hetken, kun sytytyslanka oli alkanut palaa: kasiluokan syksyllä. Silloin Jussá oli ensimmäistä kertaa tajunnut, mistä Greta T. oli syyttänyt aikuisia kuuluisassa puheessaan YK:n ilmastokokouksessa: *Kuinka te kehtaatte?* Jussá oli lopettanut siltä seisomalta lihan syönnin ja alkanut pyöräillä bussilla kulkemisen sijasta. Hän oli osallistunut marsseille ja istunut perjantaisin eduskuntatalon portailla.

Silti hänen sisällään jokin jatkoi kuristumista.

Hänet sai raivon partaalle jokainen kansanedustaja, joka käveli Fridays for Future -miekkarin ohi säättämään luontovihamielisiä lakeja. Hänet teki surulliseksi jokainen tyyppi, joka huusi heille ohi kävellessään ”Menkää töihin!”. Oli musertavaa, miten vähän aikuiset tuntuivat välittävän, kun ihmiskunta painoi kaasua kohti maailmanloppua.

Lopulta koulukuraattori oli ehdottanut hänelle kesää Harmonperällä. ”Saisit aikaan jotain konkreettista. Ehkä se, mitä Harmonperällä tehdään, ei yksin pelasta maailmaa, mutta se saattaa auttaa sinua.”

Jussá ei ollut vakuuttunut. Rewildingilla oli tietyissä piireissä huono maine. Sitä pidettiin vihermiljonäärien luontoleikkinä, joka ei todella ratkaissut mitään. Hollannin Oostvaardersplasseninakin oli kritisoitu siitä, että siellä kuoli eläimiä nälkään.

Mutta tuntui hyvältä olla keskellä luontoa.

Irina ei vaikuttanut olevan samaa mieltä. Tyttö säikähti jokaista ohi surahtavaa kimalaista ja huokasi raskaasti saappaansa upotua mutaan. Jussáa hymyilytti. ”Kiitä onneasi, ettei vielä ole hyttysaika.”

Irina huokasi. ”Tai paarma-aika.”

”Tai hirvikärpäs-.”

”Oikeasti. Luonto vihaa meitä!”

Jussá kohautti olkiaan. ”Kai kaikkeen tottuu. Siihenkin, ettei hyönteisiä ole.”

Irinaa hävetti. Harmonperän hyönteisten määrä kammotti häntä, mutta kunpa hän olisi tajunnut pitää päänsä kiinni. Nyt Jussá varmaan piti häntä hemmoteltuna kakarana, jolla ei ollut mitään suhteellisuudentajua.

Irina oli jo tajunnut, että Jussá oli aktivisti. Irinan koulussa oli muutama aktivistinuori, joilla tuntui olevan aina jokin biiffi yhteiskunnan kanssa. He olivat ehdottomuudessaan pelottavia. Eikä Irina tajunnut, miten heillä riitti energiaa pitää boikotteja ja osoittaa mieltä, kun hänellä itsellään oli vaikeuksia välillä jopa hengittää.

Irina katseli Jussáa, joka jutteli jo jonkun papan kanssa siitä, mitä heidän pitäisi seuraavaksi tehdä. Pojan hiukset olivat liimaantuneet hikisinä niskaan, ja hikeä valui hänen selkäänsäkin niin, että vaaleansiniseen t-paitaan oli tullut pitkä, kostea läikkä.

Jussá teki kovasti töitä, kovemmin kuin kukaan heistä. Mutta

silti poika vaikutti jotenkin lannistuneelta. Irina päätti, ettei enää valittaisi ötököistä. Ei vaikka ne ryömisivät hänen korvaansa.

Iltaisin he saivat saunoa ja uida leirikeskuksessa. Ulkona katoksessa oli pingispöytä, jonka ympärille sosiaalisimmat nuoret kerääntyivät. Jussá mietti, oliko jotenkin loukannut Irinaa. Tyttö oli ollut kovin hiljainen.

Jussá tönäisi Irinaa kylkeen. ”Mennäänkö rantaan paistamaan makkaraa? Laura sanoi, että siellä on pian hyvä hiillos.”

Irina kohotti kulmaansa. ”Luulin, että sä olisit vegaani.”

”Vegemakkarat on hei keksitty”, Jussá nauroi.

Nuotiolle istui myös kyläläisiä. He halusivat omien sanojensa mukaan tutustua jokaiseen nuoreen, joka heillä kävi töissä.

”Ehkä narraamme teidät tänne pysyvästi”, eräs termospullorouvista sanoi ja iski silmää Irinalle.

Tämä kesä ja heidän työnsä Harmonperän hankkeessa oli vain pieni osa siitä, mitä alueella oli jo tehty. Leirikeskuksen ohi virtaavan lohiojen vanha pato oli purettu, ja aidatuilla alueilla eli jo ylämaankarjaa, villisikoja, majavia ja kauriita. Eurooppalaisten toimijoiden kanssa oli käyty neuvotteluita siitä, mitä lajeja Harmonperälle kannattaisi lopulta tuoda ja missä määrin luonnon voisi antaa hoitaa itse itseään.

Jussá tiesi, että nimenomaan suuret laiduntajat – visentit, hevoset, nautaeläimet – kuuluivat villiinnytyksen ytimeen. Ne loivat niittyjä ja pitivät yllä kosteikkoja, jotka puolestaan pursuivat erilaista elämää: hyönteisiä, selkärangattomia, lintuja, matelijoita ja sammakoita.

”Eikö teitä pelota?” Irina kysyi. ”Jos kerran kylän ympärille pitää rakentaa aita ulkopuolisten turvaksi. Eikö se tarkoita, että eläimet ovat vaarallisia?”

Mahakas mies, jonka paidassa luki *Trans Rights are Human Rights*, kohautti olkiaan. ”Jos aiomme houkutella Harmonperälle matkailijoita, meillä pitää olla isoja eläimiä.”

”Matti tässä on sitä mieltä, että mitä eksoottisempi, sen parempi”, eräs kylän miehistä hörähti päätään pudistaen. ”Kuvitelkaas, että hän ehdotti tänne niitä Espanjassa uudelleen jalostettuja alkuhärkiä... kas kun ei sarvikuonoja.”

”Tarvitaan kaikkia ekosysteemin osia”, tukkansa ilmeisesti hennalla värjännyt emäntä pani väliin. ”Herbivoreja meillä jo on. Seuraavaksi tarvitaan susia.”

Susien mainitseminen sai miesväen tuhahtelemaan.

”Se on kuulkaa ukot niin”, hennatukkainen jatkoi, ”että jos on isoja laiduntajia, pitää olla myös isoja petoja!”

Naisen sanoista alkoi kiivas väittely, jossa käytiin läpi suurpetojen vaarat ja kauheus. Jussá ja Irina siirtyivät sivummalle syömään makkaroita.

”On se kumma, miten tiukassa nuokin asenteet on”, Jussá mutisi vihaisena.

”Mutta susi...”

”Se on pelkkää typerää petovihaa!” Jussá ärähti.

Irina meni sinä iltana aikaisin nukkumaan. Vaikka Jussá oli pyytänyt anteeksi, Irina oli säikähtänyt. Hän teki peitosta itselleen suojakuoren ja alkoi laskea hitaasti sataan.

Hiljainen koputus sotki hänet seitsemänkymmenen kohdalla.

Irina hengitti syvään ennen kuin sanoi: ”Sisään.”

Jussá kurkisti ovesta. ”Saanko tulla?”

Irina vain nyökkäsi.

Jussá istui rispaantuneelle matolle. ”Onko kaikki ok?”

Irinan korvissa kohisi. ”On. Tai ei.”

”Eli...?”

”Saan aina välillä vaan näitä kohtauksia, ok?” Irina ei ollut tarkoittanut sanoa sitä niin syyttävästi. ”En vaan... en vaan pysty.”

”Se on ok”, Jussá sanoi. ”En mäkään aina... Hei kuule, anteeksi vielä, että ärähdin. Olen ollut tosi vihainen koko kevään, ja oikeastaan siksi tänne tulinkin.” Jussá hankasi otsaa kämmenpohjallaan.

”Mun piti päästä rauhoittumaan ennen loppukesän suurmiekkaria.”

Irina nousi kyynänpäänsä varaan. Hän katsoi Jussaa pitkään.

”Mä en kestä aggressiota. Niinku yhtään.”

Jussá nyökkäsi. ”Voidaanko me silti olla kavereita?”

Irinan kurkussa oli liikituksen möhkäle. ”Totta kai.”

Kolmannen Harmonperä-viikon lopulla tunnelma leirikeskuksessa kävi malttamattomaksi. Kauan odotetut suuret laiduntajat olivat matkalla. Matkailuvetonaulat. Ne, joille he olivat koko kesäkuun rakentaneet aitausta.

Maanantaiaamuna jokainen reagoi jännittävään päivään omalla tavallaan. Tamperelainen Jere hoilasi jotain laulua, jota kukaan muu ei tuntenut. Daniil naputti jalallaan lattiaa. Iman lastasi lautaselleen valtavan määrän ruokaa, jota ei kuitenkaan syönyt. Irina rapisteli rauhoittavien lääkkeiden purkkia taskussaan. Jussá... Jussá ei pystynyt lopettamaan virnuilemista.

Laura ajoi heidät tila-autolla aitauksen koillispuolelle. Siellä olivat huoltoportit, joiden kautta eläimet tuotaisiin alueelle. Aidatun alueen sisäpuolella, suuren niityn keskellä, sijaitsi näkötorni, josta he saisivat seurata purkua.

”Kukaan ei sitten ala sooloilla. Sen jälkeen, kun olemme kiivenneet torniin, pysykää siellä, kunnes annan luvan lähteä”, Laura sanoi, kun he purkautuivat ulos autosta. ”Jos on vessahätä, käykää nyt. Nämä ovat oikeasti vaarallisia eläimiä.”

Porukka nyökytteli jännittyneenä.

Tätä hetkeä varten he olivat hikoilleet koko kesän.

Heinäkuinen aamu lupasi helteistä päivää, ja Jussá oli onnellinen, että Harmonperän väen hartaasti odottamat laiduntajat pääsisivät pian ulos autoista ja toipumaan matkastaan. Ensimmäisenä saapuisi viisi naarasta. Jos niiden ensimmäinen vuosi sujuisi hyvin, seuraavana vuonna laumaan liittyisi uros, joka oli valittu tiukoin kriteerein geenipankin tietojen perusteella. Kannan moni-

muotoisuus oli tarkoin säädelyä, olihan luonnosta kertaalleen sukupuuttoon kuollut laji elvytetty aikoinaan vain viidestäkymmenestä tarhatusta yksilöstä.

Kun ensimmäinen eläinkuljetusautoista kaartoi näkyviin, Jussá tunsu Irinan tarttuvan käteensä.

”Mua huimaa”, Irina henkäisi.

Jussá puri poskeaan. ”Jep.”

Näkötornin ympärillä kasvavalla niityllä lensi jo kimalaisia. Heinä tuoksui huumaavasti. Pääskyt leikkasivat siivillään taivasta.

Eläintenkuljetustiimi sai esityöt valmiiksi. Ensimmäisen auton peräluukku avattiin. Jussá näki perävaunun syvässä varjossa ensin vain sorkat.

Irina kysyi kääntämättä katsetta autosta: ”Mennäänkö yhdessä siihen suurmiekkariin?”

Jussá tiesi, miten iso askel Irinalle olisi lähteä ihmisten keskelle. Mutta sorkat... niissä oli jotain hypnoottista kai Irinankin mielestä. Ensimmäinen eläimistä astui laskusillalle.

”Todellakin”, Jussá henkäisi.

”Mä myös.”

Jussá hämmästyti kuullessaan Imanin äänen takaansa. Tyttö oli tuskin puhunut mitään koko leirin aikana.

Daniil nyökkäsi. ”Ja mä.”

”Mä vaikka liftaan”, Jere sanoi. ”Oon broke.”

Laura hymyili. ”Älä liftaa, mä kuskaan. Mehän asutaan samalla suunnalla. Mutta tyypit. Nyt tehdään historiaa. Älkää missatko sitä.”

Valtava eläin sai sorkkansa niitylle. Se asteli ensin varovasti, sitten raskasta päätään kohottaen. *Bison bonasus*. Eurooppalainen biisoni, kotoisammin visentti. Ensimmäinen Suomessa eläintarhojen ulkopuolella.

Visentti ravisti turkkiaan. Tuhatti. Jussán käsivarret menivät kananlihalle.

Jussá muisti koulukuraattorin sanat Harmonperän hankkeesta: Ehkä se ei yksin pelasta maailmaa, mutta se saattaa auttaa sinua. Jussá tajusi nyt. Hänen piti nähdä, minkä puolesta kamppaili. Ei kukaan voinut pelastaa maailmaa yksin. Se tehtiin yhdessä, yksi hullu ja mahdottomalta tuntuva asia kerrallaan.

Tänään Harmonperä, huomenna Helsinki.

”Nyt ne tulee!”

Peräluukut avattiin. Yksi toisensa perään jyhkeät eläimet laskeutuivat autoista. Haistelivat ilmaa. Hakivat toisiaan. Sitten, kuin yhteisestä päätöksestä, ne lähtivät juoksemaan. Tanner tömähтели sorkkien alla. Auringon kuivattama maa pölisi, ja pensaissa piileksineet linnut lehahtivat säikähtäen siivilleen. Hetken ajan maailma oli täynnä ääntä, vimmaa ja elämää.